

V roce 1905 se vystěhoval z Čech Josef Šlezinger povoláním obuvník se svou manželkou na Ukrajinu do městečka Litina v Podolské Gubernii a aby mu nedělali žádné potíže - přijal Ruské poddanství - nechal si narůst plnovou - postavy byl pomalé takže byl od mužika k nerozeznání. Že byl dobrý řemeslník - získal okruh dobrých zákazníků a že měl dobrou ženu - pomoh si k menšímu majetku. Koupil pozemek a založil velký ovocný sad (na Ukrajině vzácnost), postavil dva domky. Měl pět dcer a dva syny. Těch pět dcer - jasně dokazuje mužovu energii a není divu, když člověk sedí celý den na verpánku, že ho v noci čerti berou. I když sám z rodné země se vystěhoval - přece jí zůstal v srdci věrný a přál si, aby jeho dcery se provdaly za Čechy. Ovšem za Čechy pořádné - kteří něco dovedou a ne za nějaké vandraky. Ta nejstarší - už byla za Čecha provdána - no nebylo to nejhorší - ale mohlo to být lepší. Byl to člověk hodný - žádný outrata - hrál pěkně na housle - trochu vyráběl ikony - jezdil po jarmarkách - prodával nože - hřebínky a takové krámy. A teď by bylo třeba provdat druhou dceru Toničku. Hodně děvče - pracovitě, pobožné - ale hubené jak tyčka v plotě. Rodiče to trápilo a sháněli radu - kde se jen dalo - až jim někdo poradil že by se měla vdát a že by se jistě spravila. Že se vdané ženy spravují - to není nic nového - jenom že se spravují jenom zepřed - ale tady je potřeba - aby se spravila všude. To je všecko pěkné - ale kde vzít ženicha. Tak u milé Toničky zamhouřili oko a mohli si vzít i nečecha. A skutečně si Tonička udála známost s mladým popem. V tuto dobu - varhaník z Kutné Hory - stavěl v Litině v katolickém kostele nové varhany a u našeho pana Šlezingra byl na bytě a tam se domluvili - že až se varhaník vrátí do Čech - že dá do novin stran toho ženicha inserát. V Čechách - v Záluží u Čelakovic žil Karel Šulc a měl tam hostinec a strojní zámečnictví - měl tři syny (tady byla čipernější paní Šulcová) Karla - Františka a Josefa. Nejstarší Karel byl vyučený uzenářem a měl neklidnou krev - stále vandroval - ale ne jako vandrak od herberku k herberku pěšky - on jezdil vlakem - od města k městu. Pustil se do Vídně - kde vydržel tři roky a naučil se dobře německy. Pak ho zajímala výrok uherského císaře a jel do Budapešti a naučil se maďarsky - v Budapešti byl jenom dva roky. Pak jel do Bukurešti - tam byl jenom rok ale Rumunsky se domluvil a teď byl doma - a když začal uvažovat, kam by se měl tak pustit - četl inserát - který varhaník dal do novin - dlouho se nerozmýšlel a jel na Ukrajinu do městečka Litina. Pan Šlezinger byl mile překvapen - méně maminka a ještě méně Tonička. Nejdříve se zajímal o předmět její cesty - o nevěstu

a nebyl nijak zvláště nadšený její hubeností - že nebyla nadšená ani Tonička není se co divit - vždyť už měla známost a když se dověděla, že je to uzenář - to i hloupý by pochopil co je lepší - být ženou faráře než ženou uzenáře, která se musí hrabat ve špíně a ve hnoji. Nepozastavujte se vážení čtenáři nad slovem hnůj - neboť já dobře vím - kolik hnoje taková hovězí střeva v sobě mají - dost jsem se jich načistil a hnoje navyléval. Pan Šulc se pustil hned do práce - sám postavil udírnu - koupil strojek na mletí masa a začal vyrábět uzeniny a obchod se začal pomalu rozjíždět. Ale Tonička s maminkou doufali, že se to násko zhatí a svatbu pořád oddalovali. Když to Šulc viděl, šel na to přímo - dáte mě vaši dceru nebo nedáte? Když ne, já jdu o číslo dál. Pan Šlezinger věděl, že on to byl, když který ho inserátem sem povolal a protože nemohl žádnou vadu mu vytknout a líbil se mu, tak svolil a matka s Toničkou se museli podříditi. A hned byla svatba a tatínek - starý šprýmař - druhý den při obědě všude nalézal samé chlupy - pan Šulc se smál a Tonička se červenala až po kořínky vlasů. A o svatební noci pan Šulc podniknul první kroky - aby se mu manželka spravila. Na tom nádraží - co jsme vozili ty suchary, byla státní telefonistkou Češka - provdána za žandárma Květkovského - Poláka - nyní už vdova - muž zemřel na žaludeční rakovinu - a ta byla sestra paní Šlezingerové - sledovala události u svojí sestry, a když se dověděla, že si její dcera vzala Čecha, hned tady byla s dobrou radou - že v Jekatěrinopolu (5 km od nádraží na levé straně a na pravé straně 10 km byla Zvenygorodka) žádný uzenář není, tam že by bylo dobré místo. Pan Šulc sebral ženu a jeli k tetičce Květkovské. Šli do Jekatěrinopolu na obecní úřad, aby jim tam prodali místo, že si tam postaví domek, ale oni že cizincům žádnou půdu neprodají. Nakonec přišli k tomu názoru, že by nebylo na škodu, kdyby do obecní pokladny nebo do vlaszní kapsy Něky rubl přibyl a prodali p. Šulcovi za mostem na předměstí kus močálu a manželé Šulcovi začali stavět. Hodně toho vím, ale kde a kolik peněz měli, na to jsem se zapomněl optat. Na místní poměry postavili pěkný přízemní cihlový domek o šesti místnostech krytý cementovými taškami - s chlévem a lednicí - studnu - tři kroky ode dveří. Pán Bůh nám pomůže - třeba z malého věna - při práci když muži pomáhá pil - žena (Z jedné České písničky) a paní Šulcová opravdu byla pilná. Ručičky měla malé jako porodní babička ale velice pilná a šikovná. Ovšem s řemeslem měli potíže - lidé

nebyli na uzeninu zvyklí - nechutnala jim - z nouze udili ryby - od bečky platili málo - ryby se museli škrábat - práce to byla smradlavá, ryby se věšeli za oční důlky - když bylo v udírně větší teplo, tak se maso svezlo na zem a ostali viset jenom kostry. Z nouze maloval firmy - zasklíval - fotografoval - vařil mýdlo - až teprve když začala válka, tak se obchod hnul. To už měli u Šulců prvního syna Frantíka a paní už byla pěkná - kulačoučká - zřejmě jí to manželství svědčilo. Měli ^{peř} čtyři chlapce za sebou - zřejmě tady převládala vůle manželčina - a když ten zájem opad - narodili se dvě dcery. Ať mě žádný neříká, že taková rozumná máma - jako byla moje - která těžko sháněla kus chleba - chtěla mít sedm dětí a jako důkaz, že to její vůle nebyla, šlo za sebou pět děvčat. Když už se zdálo, že je všechno vpořádku, přišla pohroma. Přišlo nařízení - kdo není ruský poddaný - na Sibiř. S těžkým srdcem rozprodali pěkný nábytek židům - tatínek v Litině pověsil ševcovinu na hřebík a přestěhoval se k nim do Jekatěrinopolu - kde pokračoval ve výrobě uzenin - které šli hodně (nehledě na jejich kvalitu) na odbyt, protože byla válka a mladé manželé Šulcovi s jedním synem na ruce a s druhým na cestě se ubírali na Sibiř. Ještě malá zajímavost. Jekatěrinopol měl přezdívku - Kalnibolata - a tato přezdívka se používala všeobecně - po Česku to znamená kal a bláto - a skutečně - na jaře a na podzim jste se brodili blátem pod kolena. Když Němci na čas okupovali Ukrajinu - nechali ze středu města odklidit půl metru bláta a vespod se objevila dlažba. Když přijeli Šulcovi do Saratova - překvapila je zase druhá zpráva - tentokrát velice příjemná - že si to ruská vláda rozmyslela a Češi že na Sibiř nemusejí. Šulc sondoval půdu - jaké možnosti by se tam nechali dělat - ale zasáhla do toho manželka. Domy v Saratově byli dřevěné, vevnitř polepené tapetami. Ve dne se zdálo, že to vypadá docela pěkně, ale v noci vyrukovala celá armáda štěnic ^{a svábu}. Padali ze stropu - lezli ze zdi a na paní Šulcovou měli zrovna velkou chuť - že do rána byla tak poštipaná, že už to ani víc nešlo a doma měli pěkný a čistý domek a tak se sebrali a jeli domů. Tatínek sebral bedničku se stříbrnými a zlatými penězi, které si zde našetřil a vrátil se domů. Z důvodů mně neznámých si Šulcovi nábytek nekupovali - ale skříně a postele si udělal Šulc sám a snažili se dohnat co zameškali. Dělali do jedenácti hodin ^{23h} - Šulc zhasnul lampu a šlo se spát - ale když se náhodou probudil - koukal celý vyjevený - žena seděla u škopku a čistila střeva - to znamenalo, že když usnul, žena tiše vstala a pracovala dál - i takovýmto způsobem lze vydělávat peníze.

A teď se milý čtenáři z vedlejší cesty vrátím zase na tu hlavní cestu. Já jsem vozil na dráhu suchary a Šulc vozil do Zvyňegorožky - to je k nám - uzeniny a jezdili jsme po jedné cestě, a Šulc, protože znal několik řečí - dal se do řeči s každým zajatcem, kterého snadno poznal a tak jsme se seznámili. Někdy šáhnul rukou dozadu do vozíku a hodil mě kus salámu - škoda, že to nebylo v Dárnici - nebo v Konotopu - tam by to bylo něco, ale teď jsme si ho už mohli koupit - ale přesto jsem mu za něj poděkoval. Po Břestu Litvetském rakouská vojska opouštěla Ukrajinu - vlaky s nimi stály na nádraží a mě stačilo si k nim sednout a jet domů. Ale to znamenalo jít na Italskou frontu a tam zabíjelo i kamení a o to jsem nestál - dost času. Pak přišla revoluce, a my - zajatci - jsme byli volní. Ještě než jsem vůbec uvážil, co bych měl dělat, vyběhnul mě Šulc, abych šel k němu a já si říkal - domů ještě nechci a seznámit se s uzenářským řemeslem mě lákalo a žaludku se tady nabízeli velké možnosti a tak jsem šel - opustiv kamarády, s kterými jsem ztratil spojení - takže jsem nevěděl, kdy odešli a kam odešli. Tak nastupuji vlastně pátou etapu. První - učební doba šest roků, druhá - v Praze, třetí - jako voják c. a k. armády, čtvrtá - jako zajatec a pátá - nastupuji jako svobodný občan. Hurá! Hned první den dostal jsem bílou zástěru s laclm a začali mě seznamovat s uzenářským řemeslem. Rozumu jsem už měl víc, vůle a chutě dost ale nejdříve Vás trochu s tou naší výrobou seznámím. Maso - jako hlavní surovinu jsme kupovali hotové, což mělo pro nás co se práce týče velikou výhodu. Hovězí maso jsme kupovali od židovských řezníků, kteří potřebovali jenom předky - zadky byli T R C I F - to jest nábožensky se nehodící, ale pro nás velice výhodné, neboť z celého zadku jsme odstranili šest kostí a měli jsme hromadu masa. Také jsem se seznámil s náboženskou židovskou blbostí - která samotným židovským řezníkům šla strašně na nervy. Pro židy vybírali dobytek vykrmený - také byl dražší. Když ho zabili, tak když náhodou našli v žaludku hřebík nebo peří, tak se celý kus už nehodil - plíce mu musel řezník nafouknout vzduchem - to vzal hrtan do úst a foukal do plíc a rabín nasliněným prstem jezdil po plících a když se někde objevila bublinka - to znamenalo že uchází vzduch a maso se nehodilo. Žid by nejradši praštil rabína plícema po hlavě, ale protože to nešlo, praštil s ním o zom. Nejhorší na tom bylo, že ani my jsme ho nechtěli - neboť lojovité maso se na uzeniny nehodí. Kdyby mohli židé pracovat s vepřovým masem -

pak by jsme v nich měli ohromnou konkurenci - protože by uzeniny vyráběli také - ale bez vepřového masa je uzenina nemožná a tady nám ta náboženská blbost přišla velice vhod. Tak hovězí maso jsme brali od Židů a vepřové kupovali od mužiků, kteří si nechávali jenom sádlo a maso prodávali. Jen stručně - ne mléko, ani máslo, ale sádlo bylo hlavní potravou na Ukrajině - a když z něho náhodou vyšli, nebudete tomu věřit, měli hlad. A tak se muselo maso nejprve zbavit kostí, o které nikdo nestál, tak na nich nesměl zůstat ani ždíbec masa - házeli se na půdu a topilo se s nima. Maso hovězí šlo zvlášť a vepřové taky - řezalo se na kousky asi desetidekové, pak se posypalo solí, ve které byl přimíchaný sanitr, promíchalo se to dale do sudu a podle potřeby se bralo. Po uzenině byla velká poptávka - tak jsme maso večer nasolili a ráno z něho dělali a to to šlo pořád dokola. Kdybych měl psát všecko, co se kolem mě zběhlo a co jsem za těch devět roků viděl, bylo by toho hodně a možná že by se to někomu také nelíbilo - ona pravda má také své nepřátele a tak jenom něco! Levou rukou se maso přidržuje a v pravé je nůž a než jsem se zaběhl, měl jsem levou ruku samý šrám a musel jsem dávat pozor, abych si nerozpáral břicho. Co se jídla týče - řeknu to krátce - nic lepšího si člověk nemůže přát. Zběžně jenom Vám dám recept na bořšč - jaký se vařil u nás.

Vepřová žebírka (množství u nás nepadalo v úvahu) kus přimásování hovězího, brambory, hláv. zelí, fazole, propasírovat hrnek rajčat a zalít kyselou smetanou.

Chléb jsem si vzal na starost sám. Jel jsem s obilím do mlýna - před mlýnem stála fronta mlečů, to z toho kouká noc, a já si nechtěl vzít nic k jídlu - no nevádí - večer jsem šel do veí a nesehnal ani trochu mléka - nemáme - ale také neměli - jdete do pr.... oni mi stejně nerozuměli - to naše koza dala více mléka než celá vaší kráva. Jel jsem do mlýna - seděl na fůře a zpíval až se hory zelenaly. Nikdo mě to neporoučel ale nařídil jsem si budíka na dvě hodiny a vzbudil učně - byl z Litina (místního jsme nemohli potřebovat - neboť jak by se to trochu naučil, už by se zařídil pro sebe a dělal nám konkurenci), ukrojil jsem dva krajíce chleba přes cebochnik, namazal na prst silně sádlem, navrch namačkal škvarků a se tam jen udrželo a šli do toho. V sedm hodin pan Šulc měl hotové tři půdy salámu, to je 50 kg a mohl jet. K snídani dala paní na plotnu kastrol se škvarkama - natloukla do nich vajec - kávu (ov

pražené žito a ječmen) jsme měli na zapiti. Učedník měl tváře jako sysel - prsty u rukou tak tlusté, že je nemohl dát ani k sobě a zadek se mu do kalhot nemohl vejít. Přemýšlel jsem o tom, proč v Rusku pijí tolik čaje. Příprava tohoto pokrmu jest velice rychlá - jednoduchá ale hlavně l e v n á . I ten nejmenší hrneček kávy - a to nepočítáme práci - přijde draž, než dva litry čaje. Pan Šulc jel na návštěvu do Litína a zpátky přivez sebou jednoho zajatce Čecha - byl tam zaměstnán u cukráře - jak se k němu dostal? Nevím. Umenoval se J. Dvořák, v Jihlavě se vyučil řezníkem a uzenářem, sloužil u Hulánů a byl zajat v Přemyšlu. To je ten, jak jsem se o něm zmínil v některé kapitole. Teď měl p. Šulc dílnu dobře obsazenou a sám už jen rozvažel uzeniny. Práce bylo nad hlavu a p. Šulc viděl, že mě to začíná unavovat. Antone - podívejte - já jsem tady v tom Rusku sám a byl bych rád, kdyby tady byl ještě někdo - zařídím Vám tady pekařinu nebo uzenářství - co budete chtít. Toť se ví, že pekařina padala v úvahu tak v Kijevě - ale tady - jedině uzenářství a pokračoval dál. Moje žena má ještě tři sestry - nejstarší Aničku - tu Vám neradím, Ludmila - ta je ještě moc mladá - ale Julie - ta by se pro Vás hodila - bude jí dvacet roků. Mě z toho šla hlava kolem - ani mě neznají - nic nemám a nabízejí mě pomoc a sestru paní Šulcové. A pan Šulc to bral hopen - jel do Litína - rodiče o tom informoval - jak se k tomu tvářili to nevím - ale jistě že mi tam pan Šulc udělal dobrou reklamu - neboť za týden jsem si jel s naší bryčkou na dráhu pro nevěstu. Jaké jsem měl pocity? Sůh milý ví - kolik pocitů jsem zažil - bylo jich tolik, že už se mě to pletlo všechno dohromady. Jedno je jisté - láskou jsem byl jak se říká nabitý - ale pardon, ne tou košilatou, s tou sem si hlavu nelámal - ale s tou jak se říká duševní a proto bych byl ve výběru hodně střidný - ovšem v normálním životě - bych se byl pořádně na to vyšvihl - ale to jsem jel pomalu jako vandrák - akorát jsem měl tu svoji figuru - no snad bude brát v úvahu, že jsem ubohý zajatec. Vlak přijel za chvíli a už vidím, že ke mě běží děvče s kufříkem - asi poznala našeho koně - a ten vozík - zkrátka měla postřeh - a teď nastalo abych tak řekl mé seznamování, ale okukování. Mě se zalíbila na první pohled - byla menší než já, tmavé vlasy - takové žádoucí černé oči, pěkně přistrojená - byl jsem úplně spokojený i ona nezdála se mým vzhledem. Nějaká rozčarovaná - asi v ní ta láska hárala stejně jako ve mně. Kdybych byl neměl ten doje, že to má být moje nevěsta, tak bych měl řeči

jako vody a tak jsem nevěděl, od kterého konce načít. Vypadali jsme jako ty libánky na Hané od Mánesa - jenže mě Julinka neseděla na klíně a náš bílý kůň nenes hlavu hrdě nahore jako ten Mánesův, ale měl ji sehnutou dolů - ale ne snad, že by nás lítoval, on ji měl sehnutou vždycky, ačkoliv dnes moh udělat výjimku. Jeli jsme kolem leca - měl jsem chuť Julinku přitáhnout k sobě a vrazit jí pořádnou pusou, ale bál jsem se, abych ji nepolekal. Teď to bylo u nás veselější. S Dvořákem jsme si rádi zazpívali - on byl o pět roků starší a teď jsme zpívali ještě víc. Co se Julinky týče - nijak jsem se nesnažil jí něco nabíhat nebo jí získat - vždyť jsem ji nemohl nic nabídnout jenom sebe, ale co jsem tam znamenal? Ale Julinka byla čilejší - točila se kolem mě a to bylo pořád Toničku sem, Toničku tam a Toniček přeci nebyl ze dřeva a tak jsme si najednou padli do náručí a byla z toho láska jako trám. Najednou byl ten svět celý nějaký krásnější - práce byla pro mě hračkou a jestli jsem dělal dřív hodně - teď jsem dělal ještě víc. Pospíchal jsem, abych byl s prací dřív hotov, aby zbyla nějaká chvílka pro nás - nastavoval jsem noci a po práci se řádně umyl - vzal čistou košili, sednul vedle Julinky a polibkům oboustranných nebylo konce. Miloval jsem Julinku ale prosím jenom do půl horního těla. Znam tu dívčí povahu, vím, že každá se ráda se svým chlapcem pochlopí - proto jsem se radil s panem Šulcem, jestli bych si neměl pořídít taky slušný oblek - peníze, které měl platit, jsem si nechával u něho. To je zbytečné - koukejte, abyste měl radši peníze do začátku - bez peněz to jde špatně. Proti takovýmto názorům jsem ovšem nemohl nic namítat. Když u Šulců začali stavět tento domek, tak byla Julinka u nich a znalo ji celé městečko - a když se zde po pěti letech objevila, tak se u nás s návštěvama roztrh pytel - a že to bylo ve věci, byla to samá uniforma - sráželi se podpatky, zvonili ostruhy, zařínčela šavie a to je na dívčí srdce trochu moc - já jsem to chápal - kdyby mě Julinka řekla - hochu já Tě mám ráda, ale pochop to, že si Tě vzít nemohu, nic nemáš, chceš se vrátit domů a já bych s Tebou stejně nejela - a já bych to rád uznal, vždyť mě tato láska dělala velkou starostí - já to bral vážně. Ale místo toho Julinčina velká láska se přes noc proměnila ve velkou nenávisť. Když jsem jí oslovil, utrhla se na mě - nelezte (jak už mě vyká, je se mnou amen, neboť jsme si tykali, s čímž začala ona), neb jděte ven. Byl to takový šok, že jsem to prostě nemohl pochopit.

Jest to pravda? či byl to sen?
neb náky přelud v očích jen?
Snad pomátli se smysli moje.

Vždyť nevidím než chmurnou tvář
v očích nenávisti záři
z úst vychází chladně jen
n e l e z t e - neb jděte ven.

V hlavě mojí těžký sen -
srdce steskem - stále pláče
řřové šeptají o lásce
prsa svírá bolest jen.

Čas běžel dál, vyráběli se uzaniny, pan Šulc se na Julinku velice zlobil, paní Šulcové to bylo jedno a Julinka sedala večer na lavičce pod okny s důstojníkem a líbali se spolu - a já jsem si mohl jen zazpívat tu Českou písničku "Smutně jsem se na to díval, jak jinej Julinku líbal - při měsíčku.

Nedalo se nic dělat, láska se nutit nedá a já bych vynuconou lásku nechtěl. Julinka se zamilovala do důstojníka ^{Lyskovy} Petřelovy ukrajinské armády - Stěpanenka - povoláním agronom (kam sem se na něj hrabal) a psala rodičům, že si ho vezme, ale že nebyl Čoch, ani katolík, rodiče nesvolili a Julinka odjela domů a já jsem si oddychnul a byl o něco zkušenější. Dostali jsme anonymní výhružný dopis - když nadáme pod ten kámen co leží u našeho domu pět tisíc rublů, že nám hodí oknem do domu bombu. Házení bomb do domu za revoluce bylo velice často prováděno a my jsme o tom vůbec nepochybovali. Když tam peníze dáme - přijdou pravděpodobně zase. Pan Šulc vzal dopis a šel na národní výbor a tam mu dali pušku a patrony - aby se hlídal sám. Jako voják vzal jsem si pušku na starost. Pan Šulc dal do obálky a k večeru dosti nápadně (kdyby snad dotyčný odněkud hlídal) je strčil pod kámen. Když se setmělo, tak jsme si lehli do našeho vozíku - já jsem zamířil pušku na kámen a čekali jsme. Kdyby byl hned přišel - tak jsem to do něj nasypal - ale on nešel a já to začal rozebírat. Já ho buďto zabiju nebo zraním - obojí můžem udělat, proto nám dali pušku a patrony. Když ho zraním, oni ho dobijí. Skončí se to? Nebudou se jeho příbuzní nebo kamarádi mstít - já se konečně mohu sebrat a jet domů - ale co Šulcovi - budou žít v neustálém strachu. Ba ne, přijde-li, já vystřelím, ale do něj ne. Tyto úvahy jsem se nechal pro sebe. Leželi - čekali - od samého koukání se mě dělali mžitky před očima. Byla už půlnoc, už začalo pomalu se rozednívat - a tu vidím, od shora jde vysoká postava středem cesty - teď odkakuje k našemu domu, odvaluje kámen, bere obálku - p r á s k - chlepek vylít a začal upalovat - já tam vrazil druhou patronu a p r á s k - myslím, že jsem mu nahnal strachu až dost. Kdo to nezažil, tak neví, jaký je to strašně nepříjemný pocit, když víte, že po Vás střílejí. Mě se doma smáli, jaký jsem to udatný střelec - ale já věděl své. Podle postavy to byl Sáša Novýcký, kteří bydleli kousek nad námi, známý bandita, kterého

později v jedné vesnici stáhli s pece dolů a zastřelili. Také v městečku řádili nemoce - skvrnitý tyfus - nebylo jednoho stavení, aby tam někdo naumřel. Já jsem chodil k sousedům - byli obšpaný, měli vysoké horečky, já jsem je mazal, stavěl baňky, ani mě nenapadlo, že bych se mohl nakazit, nás bylo v domě dvanáct a nestonal žádný.

Němci okupovali - nebo obsazovali Ukrajinu a k nám do městečka přitáh oddíl Němců a velitel se sháněl po někom, kdo umí německy - židé - Němce přímo zbožňovali, ale německy neuměli, ale vzpomněli si na p. Šulce, a hned pro něj poslali. Němec si přál svolat obecní výbor a to se dělalo tím způsobem, že se dvakrát udeřilo na zvon. Pravoslavné zvony se nehoupají jako katolické - ty visí pevně, a když je zvonů několik, jsou postaveny pěkně řadou, každé srdce má na konci díрку a u ní provázek a zvoník si vezme všechny provázky do rukou, tahá za ta srdce a zvoní na všechny zvony, je to asi jako zvonky na Pražské Loretě. Zvonice tím netrpí a není nebezpečí, že se zvon utrhne, jak se to u kat. zvonů nejdou stalo. Z věže kostela hlas zvonu svolával obec dohromady a německý velitel, který nechal - nebo dal toto nařízení, nevíme proč - šel se svým oddílem dále směr nádraží a za ním vstupoval do městečka další německý oddíl a tu se z nedalekého lesa ozvaly dvě dělové rány a granáty dopadly k řece - aniž by někomu ublížili a více se jich nezvalo. Německý velitel si to vykládal tak, že to zvonění byl signál partyzánům - nebo nějaké bandě (tam se v tom nikdo nevyznal, to byl všude samý partyzán nebo samá banda, podle toho, jak to komu vyhovovalo), a tak byl vyhlášen poplach. Němci se rozběhli po všech domech a všechno, co nosilo kalhoty (ženy tenkrát žádné spodní kalhotky nenosily) vyhnali ven - já jsem zrovna v kotli dovářel salámy a musel jsem to nechat, jak jsem byl v zástěře, nás všechny - kamaráda Dvořáka, učně - s napřaženým bodákem vyhnali ven (paní salámy dovařila - uměla to). Velitel hned - kdo dal rozkaz, aby se zvonilo - no samozřejmě p. Šulc, který stál vedle a který se snažil všemožně vyložit situaci, ale všecko to bylo marné. Velitel nařídil p. Šulce, popa a kostelníka odvést k lesu a zastřelit a hned je sebrali a odvedli - a z nás měl být každý desátý zastřelen a městečko spálené. Hrom aby do toho tříška, kvůli dvěma pitomým ranám a člověk přijde o hlavu. Jediná naděje - že na nás to nešťastné číslo nepřípadne. Pana Šulce, popa a kostelníka postavili

u lesa a popravčí četa nastoupila, aby provedla trojnásobnou vraždu. Všichni němečtí vojáci, kteří tam byli, se přišli na tu popravu podívat. Pan Šulc si mezi nimi všimnul jednoho německého vojáka, který měl podvázanou šátkem bradu, zřejmě ho bolaly zuby - a tu jako když z černého mraku se náhle zablískne - mu vyvstala v hlavě vzpomínka, že tento voják byl přítom, když německý velitel nařídil, aby p. Šulc svolal obec dohromady. V poslední vteřině zařval - h a l t - a ukázal na vojáka s podvázanou bradou. Velitel zarazil popravu, a vyslechnul dotyčného vojáka, a pak se postavil před p. Šulce, zrazil paty - zasalutoval a omluvil se mu - a do městečka poslal vojáka, aby byli zastaveny všechny represálie. Rozešli jsme se po domech a za chvíli se vrátil p. Šulc šedivý, o deset let starší. Každou neděli při mši hlásil pop od oltáře - pomodleme se za Karla Karloviče Šulce, který zachránil městečko od zkázy a mnoha lidem život. Jak se říká, všeho moc - všechno škodí a já už jsem toho měl dost. Pane Šulc, já se vrátím domů. Antone - já tady neostanu, pojedou do Čech taky. Buďte vlakem, nebo koupíme ještě jednoho koně - žebříňák a pojedeme vozem - buďte tak hodný a pojedte s námi - s radostí p. Šulc, aspoň se nemusím starat o jídlo. Pan Šulc si vzal sebou ^{Syna} Frantíka ^{a Karla} a vydali se spolu na průzkum až k hranicím. Frantík byl prvorozený syn - jeho počátek už asi načal v té svatební noci a hodilo se na něho to naše pořekadlo, že práce kvapná málo platná. Podobný byl matce, ale z těch dobrých vlastností, kterých oba rodiče měli dost, neměl žádnou. Špatně se učil (měli domácí učitelku a těžko se učil - nejraději ze vší práce měl tu - žádnou - ale jednu vlastnost na pohled velice humánní měl přeci - rozdával uzeniny kde komu a zadarmo, tak jsme ho museli hlídat, neboť velká dobrota - holá žebrota. Za týden se naši průzkumníci vrátili, ale jak jsem se na pana Šulce podíval, viděl jsem, že je to špatné. Nejde to ani tak ani tak - na vlak nás nevezmou a povozem se nedostanem dál, jak pár km za městečko - tam nás o všechno oberou a budeme rádi, když uchráníme holé životy. Já jsem měl cestu volnou, mě nemoh žádný nic vzít, protože jsem nic neměl a tím také odpadla příčina zabijení. Ale stalo se něco neočekávaného. Pan Šulc onemocněl. Nic ho nebolelo, na nic si nenařikal, jenom na to, že nemůže usnout - ve dne v noci měl oči otevřené a když je zavřel, nemohl je otevřít. Zavolali jsme doktora - toho nejlepšího, jaký

tam byl - byl to žid - jako lékař měl dobrou pověst a k nám šel rád, věděl, že dostane dobře zapláceno - počkáme, co se z toho vyklube a pak začneme léčit. Čekal týden a do týdne byl pan Šulc mrtvý - bylo to srdce. Paní Šulcová si v první chvíli ani neuvědomila, jaká pohroma jí stihla. Měl vlastně dva pohřby - k nám do bytu ho přišel vykropit pop - s kterým šel na popravu - rakev jsem naložili na vůz a jeli do Zvenygerotky do kostela, kde byl za měsíc katolický hřbitov. V kostele se sloužila mše svatá, pak se před kostelem seřadil průvod, na mě natáhli nějaké ministranské roucho - dali mě do ruky kříž zahalený černým flórem a průvod se volně ubíral na hřbitov, kde jsme našeho dobrého pána uložili do cizí země a s nešťastnou paní jsme se vraceli domů, která si teprve teď uvědomila, co ztratila a dobře jí nebylo.

    Za Zvenygerotkou na stráni - co ten sádek zelená se
    Polský hřbitov nalézá se.

    Nebyl jsem tam nikdá - až v tom smutném čase,
    kdy se jeho brány - otevřeli zase.

    A já - s křížkem v ruce - v čele průvodu
    doprovázel pána svého k chladnému hrobu.

    Od těch dob jsme často k němu jezdili -
    zahradku stavěli, hlínu vozili
    sázeli květiny - v každém rohu růže
    však na duši paní - bylo čím dál hůře.

    Neb kdybychom mu svezli kvítí ze všech stromů
    bez něho se vždycky vraceli se domů.

    Dáte mě zajisté za pravdu, že jsem nemohl nechat vdovu se
    šesti dětmi (té nejmenší Helence jsem byl za kmotra) a jet domů.
    Jinak zvláště obchodně se u nás nic nezměnilo. Uzeninu jsem rozvo-
    žel já a paní Šulcová se pomalu vžívala do nových poměrů.

    Do našeho městečka se provdala za Ivana Zahradňuka - zámeč-
    ka - ruská lékařka - Anna Fjodorovna - seznámili se spolu v Kijev
    Nebyla to žádná krasavice (Ivan také ne), ale co jí scházelo na
    kráse, doplnilo se na její povaze, a zvláště jako lékařka byla
    velice svědomitá - léčila-li někoho, proseděla u něho celou noc.
    My jsme ji považovali za naši domácí lékařku, škoda že tu nebyla,
    když byl nemocný náš pán, ta by určitě nečekala týden, až se nem-
    rozkřičí na plnou hubu. Ptal jsem se jí, jak si na tom stojí vydi-
    lečně - trpce se usmála - příběhnou pro mě lidé - dosti zámožní,
    padnou přede mnou na kolena - prosíme Vás, zachraňte nám maminku
    nebo tatínka, všecko Vám ^{mn}dám, dělám, co je v mých silách, a když
    se uzdraví, tak by mě nejraději nedali nic.

Z Moskvy ke mně přijede sestra na návštěvu - Marie Feodorovna Moskvina - kdybyste byl tak laskav a dojel pro ni na dráhu - s radostí. Rodiče ji provdali hodně mladou - za staršího úředníka, chleba tam bylo hodně ale láska žádná. Toto jsem všecko věděl - když jsem jel pro Marii na dráhu a zná-li člověk terén, tak se to jinak jede - a pak jeden semestr jsem měl s Julinkou už odbyty. Velice hezká panička - paní doktorce nebyla vůbec podobná - a ten obrázek - líbanky na Hané - by teď vypadal mnohem lépe, než když jsme jeli s Julinkou - tenkrát jsem měl obličej plný starostí a dnes plný radostí. Cesta nám tak utekla, že jsme ani nezpозorovali, že už jsme doma - Marie byla velká soudružka. Paní doktorka mě hned zvala večer na návštěvu a já jsem neodmítl. Chudinka Marie - prahla tak po lásce, jako vyprahlá země po vodě. Když mě po tmě vyprovázela ku brance - a já byl už za nízkou brankou, chytla moji hlavu do obou rukou, přitáhla k sobě a líbala - co se na mě těch polibků jenom vešlo. U Marie - chtěl jsem udělati výjimku - ne kvůli sobě, ale kvůli ní - že bych upustil od milování do půl těla - ale miloval bych ji celou - až k těm prstům u nohou, a leněšlo to. Paní doktorka byla prostě doktorka - viděla - nebo lépe chápala moji situaci. Sestra trpí častým krvácením do dělohy - a tak se bojí. A zase jsem voz Marii zpátky na dráhu - dala mě adresu - abych přijel do Moskvy, že mě tam najde zaměstnání. Milánku zlatý - já mám ještě jednu lásku - té nekrváčí děloha ale srdce - a to je moje máma. Proščaj - do-rogája. Paní Šulcová dostávala z Litina od rodičů někdy zajímavé dopisy - že jsme se s chutí některým zasmáli. Tady bude třeba si vypůjčit trochu spisovatské fantazie. Mladší sestra naší paní - Anička - byla hezká bondýnka a nemohla za to, že se jí pořád nic nešikovalo a léta utíkají jako voda. Teď za války by se snad mohlo něco šiknout - toť se ví, obyčejný voják nepadá vůbec v úvahu. Takhle něco od kavalérie - to jsou přeci fešáci. A Anička měla štěstí - našlo se jich dost a rajtovat uměli - což o to. Ale najednou Anička cítí - že není něco v pořáku a najednou pospíchá se honem vdát a vůbec si nevybírá - rodiče se sice diví, ale pak si řeknou - má už léta a tak evolují. Bere si za muže Poláka, který dělá síta a rozváží je na trakaři po vesnicích - no co se nechá dělat - chuť je chuť a po chuti buď jak buď. Pan Šlezinger sedí na verpánku a říká si - ta holka je už třetí měsíc vdaná - nemá to k nám daleko a ještě se u nás ani neukázala. Vstává, odkládá zástěru - bere si

nedělní kabát a už je na cestě za dcerou (někteří lidé říkají, že jsou ševci potrhli) vesnice - hnedle prázdná - kterýpak je to domek? Aha, už ho vidím. Vchází do domku, nikde nikoho nevidí, ale najednou slyší nějaké sténání, které ho dovede až k posteli, na které leží jeho dcera - zřejmě chudinka nemocná. Chce ji rukou pohladit po hlavě - ale najednou se mu roztřásla brada - kolena se pod ním podlomila - pro Krista Pána - vždyť ona rodí a nikde nikde. Co dělat - svléká si kabát - vyhrnuje rukávy a nastupuje na místo porodní báby. Ale ještě s prvního šoku nevyšel a už dostal šok druhý - vždyť ona se nedávno vdávala, to znamená - že to dítě a teď mu bylo všechno jasné - proto tolik pospíchala s tou svatbou a ani si nevybírala - ubohé ženské. Ale to největší překvapení přišlo nakonec. Vyšlo najevo, že její muž je ženatý, má ženu a tři děti. Pan farář si povzdychnul - Vás podvedli - mě podvedli - Pána Boha podvedli - ale nejvíce podvedli sebe. A teď se draží nedivte, že když nám paní Šulcová to psaní četla, že jsme se tolik smáli - ono to bylo spíše k pláči. Když jsem přišel první den k Šulcovům - všiml jsem si na dvoře hromady kamení, které tam zbylo od stavby. Když přišlo - bylo všude plno bláta - pustil jsem se do toho a tím kamením vydláždil celý dvoreček a chodili jsme v suchu. Za války to mělo ještě jeden význam - když k nám někdo v noci šel, tak už podle dupání jsme poznali, o jaké množství asi jde. Teď, když pan Šulc nebyl, všechna starost padala na nás. Za revoluce se to hrálo samými partyzány - bandyti a všichni hledali jídlo - nás. Ve dne to ještě ušlo - ale v noci - to bylo mnohem horší - tak jsme každou noc hlídali - jednou já, podruhé kamarád - a jakmile jsme uslyšely dunět kroky, už jsme šli otevřít honem dveře - aby „pán“ nemusel čekat - nebo se urazil a pak s nimi nebyla žádná řeč - to lítali tabulky v oknech a ze dveří lítaly třísky. Jednou jsem měl službu já a slyším, jak se k nám podle dunění žene asi 10 chlapů. Honem jsem běžel, otevřel dokořán domovní dveře, postavil se doprostřed a čekal - že jsem třás jako osika a zatínal zuby, aby nebylo slyšet jak mě cvakají, to nemusí říkat. Chlapové přišli a koukali jako vyjevení a najednou se začali plácet rukama přes stěnu a smáli se jako diví a já se přestal třást - zdrávo mladci (moldci) ~~bylo neutrální slovo~~ - možná kdybych řekl tovarišči, že bych narazil a pozval jsem je dál, dal jsem jim asi pět kilo salámu na ten připravěný - ale byli opatrní až mě to překvapilo - nejdřív mě dali kus salámu a když jsem jedl, teprve jedli sami. Když odcházeli

U
pasu
mladci!

ptal jsem se, čemu se tak smějí - těm otevřeným dveřím - už byli prý připraveni, jak ty dveře rozbijou. Když se nám narodí dceruška, tak říkáme, že byme jí nedali ani za milion - ovšem toto tvrzení nikde vyzkoušené asi nebylo - ale stalo se, že když dcera dorostla, tak ji rodiče dali zadarmo a ten milion - když ho měli - ještě přidali. Rodiče Šlezingerovi měli velké starosti s ovdovělou dcerou se šesti dětmi. Řešení tady bylo - byl tu můj kamarád o pět roků starší než já. Sloužil u hulánů a tam byli samí vybraní chlápci. Měl hodnost desátníka - v civilu vyučený řezník a uzenář a vyučený dobře, ne tak jako já té pekařině - vousy měl jak maršál Buďonj - doma měl jen sestru - majetek skoro žádný, a když si někde zvyknul, nerad se hýbal - byl nekuřák a rád by nastoupil na místo pana Šulce. Chudák paní Šulcová - prvního muže si brala s přinucením a druhého jí nutějí zas. Tenkrát ovšem byla situace docela jiná - byla děvče na vdávání a její tělesný stav to vyžadoval - ale dnes je tady šest dětí a jediné přání má - je řádně vychovat - ale jak to udělat? Když jsem se chystal na cestu - dala se do pláče - jak odjedete, tak mě nasadí nůž na krk (myslela^{to} jen obrazně) a řekne - buď to si mě vezmete nebo se seberu a půjdu také. Ale já myslím, že by to kamarád neřek ale ostal by tam stejně dál - ale nakonec by paní si ho stejně vzala. Tak jsem ten odjezd stále odkládal - rodiče posílali dopis za dopisem - dávala mě je číst, psali jí, jestli si ho nevezme, aby se k nim nehlásila - a tak se rozhodla, že si Josefa Dvořáka vezme - a já se chystal na jaře roku 1924 na návrat domů. Abych jim trochu ulehčil - rozhodl jsem se, že Frantíka vezmu sebou do Čech, k dědovi a babě a že se snad ty České houževnatosti podaří z něho ^{udělat} pořádného člověka. Jel jsem do Kijeva pro cestovní pas, do kterého jsem nechal zapsat Frantíka - jako příbuzného. V Kijevě jsem se zdržel tři dni - s úředníkem - z našeho zastupitelství jsme díky jeho známosti to za tři dni stihli - včetně Polského víza. Když jsme běhali po těch úřadech, tak jsem si všiml v kancelářích kolem dokola velkých nápisů, které upozorňovali, že za každé brání ú p l a t k ů - z a k r á d e ž - z a s a b o t á ž - z a š p a t n o u p r á c i - t ě t a m a t a m č e k á k u l k a d o h l a v y. Mohl jsem jeti na obecní útraty - jako všichni zajatci - ale řekl jsem si - táta chodil po žobrotě - a syn jede domů na obecní útraty. Přes Polsko jsme museli platit Americkými penězi - které jsem koupil od našich židů. S různými pocíty jsme se rozloučili a jeli jsme. Po cestě jsme se náhodou srazili se skupinou patnácti zajatců - Čechů - kteří se

vraceli do Čech i s manželkami - i s malými dětmi a já cítil, že jsem proti nim ve výhodě. V Bohumině jsme museli být čtrnáct dní na repatrační stanici - kde jsme dostali potvrzení, že jsme desirifikování a odvášiveni - třebaže vši žádný neměl. Výdaje s tímto spojené jako strava - ubytování - jsem si zaplatil také - ačkoliv u druhých to šlo na účet obce. Jakmile jsem vstoupil na Českou půdu - tak všacka tíseň ze mne spadla - a nemít vedle sebe Frantíka, tak bych si myslel, že se mě to jen zdálo. Nejdříve jsem jel do Záluží - odevzdat to živé zavazadlo. Že byli velice překvapení, musím Vám ani povídat, a že by s Frantíka měli velkou radost, třici nemohu - co naplat - byla to synova krev a údělem pořádných rodičů je starat se o děti - v případě potřeby až do smrti. Přijeli jsme dosti pozdě - tak jsem tam jako vzácný host zůstal do rána. Když už tady Frantíka měli - museli se s tím smířit a jest pravda že se všemožně starali, aby z něho něco bylo a aby jim neudělal ostudu - neboť rodina Šulcova byla v Záluží vážená. Přihlásili jako zámečnického učně (děda i strýc byli zámečníci) a že měli hostinec - byl hlášen jako číšník, aby kdyby snad někdy chtěl, dostal koncesy na hospodu - posílali ho do tanečních hodin - ale všechno to bylo k ničemu. Zámečnictví mu do hlavy nešlo, za rok nevěděl, na kterou stranu se utahuje matka na šroubu - a v lokále roznášel pivo kde komu a houby mu záleželo na tom, jestli něplati nebo ne, ženy se mu líbily více vdané než svobodné, z čeho vznikaly v některých rodinách mrzutosti a všacky tyto věci se žely na těch starých rodičích pana Šulce. Jistě si na mě často mněli, co jsem jim to přivez za trápení - a já to myslel dobře. Tyto zprávy jsem obdržel, když jsem se jednou rozjel do Záluží podívat se, jak se Frantíkovi daří. Když už jsem toho o něm to napsal, tak to dokončil. Ze Záluží odešel do Mostu a tam dělal nika - oženil se, měli děti - zemřel poměrně mlád na nějakou rkovou nemoc. Paní Šulcová si přála mít děti studované a taky jí to podařilo - Emil byl chemikem, Karel důlním inženýrem, Jan lékařem - u těch děvčat se jí to už nepodařilo. Ze Záluží jsem už jel domů - ale jel jsem přes Prahu navštívit pana Viléma Greifa - pekaře a cukráře ve Spálené ulici. Bylo pro ně velké překvapení - jejich bývalý pekařský sluha se po letech vrací z ruského zajetí - z toho Ruska, kde se odohrávala velká revoluce. Když jsem odcházel - vyšel mě pan šéf láskyplně vstříc, až budu chtít, že můžu u něho pracovat - a já nikdy p

neodmítal nabízenou pomoc - vždyť člověk nikdy neví. Také byste a rádi věděli, kolik jsem si za těch devět roků nahospodařil. Přive jsem si na památku dvě papírové bankovky velikosti naší papírové pětikoruny a každé bylo napsáno 5 miliard - pro svůj malý formát se nahodili k n i ě e m u a to bylo všechno. Vystoupil jsem z toho vláčku na Podolské stanici - volným krokem ubíral se k mojí rodné vesnici. Na hřbitově uvítal mě jen kámen mlčící. U hřbitova hned naproti ještě ten dům stojí, kde jsem prožil šest dětských let s prací v stálém boji. Kousak výše - u studánky - dvě lípy tam stojí - ta jedna z nich zaujímá zvláště mysl moji. Tu jsem sázel ještě z rána - při oslavách zeměpána. Je veliká a je zdravá - je to Česká lípa pravá. Byl to odtud krásný pohled - na mou rodnou vesnici, všechno všude zelená se - kolem lesy šumící. Cestička k domovu z ní se vine, ona mě milejší než všechny jiné. Routa a šalvěje kolem nevoní, ale je plničká tvrdého kamení. A kdybych ve světě Bůh ví kam zašel, tu cestu kamennou vždycky bych našel. A už se blíží k naší C i t k o v s k é návsi. Copak je to za babičku která pátu kravičku? Ale už babička pouští provaz na zem - běží ke mě, o má mě - můj hochu zlatej, co jsem se na tebe načekala a namodlila aby ses vrátil a teď jseš tady. Nemám ve zvyku brečet ale plakal jsme oba z radosti. A komu to pasete tu krávu? Ale hochu, ta je naše - a tenhle nový domek ten je taky náš, i to prase na dvorečku které chodilo za matkou čisté jako za škatulky, to je také naše. Co jsem já byl v Rusku, matka se sestrou doma hospodařili. Rodič se vymanil se spáru chudoby. A maminka vyprávěla: Moje sestra - po strýci Z se brzy vdala a vzala si ševce z města - ale nebyl to obyčejný švec - tenhle byl fajnovej - šil takové pěkné dámské stříbrné ce - říkal - že šije galantýrku - při práci měl bílou zástěru ale se ta bílá kůže neušpinila. Vydělal dost peněz, byl velice pořádný všecko kupoval ve velkém - pytel mouky, tý nejlepší, homoli cukr sestra mu hned nechala upsat půl domku, všechno se zdálo v nejlepší pořádku - jen kdyby nebylo toho zvyku - na město nemoh zapomeno. V létě - to ještě ušlo - ale jak přišla zima a všecko zapadlo s už to nevydržel a do jara byl s tetičkou rozvedenej a svoji půl domku prodal nám. Za rok zemřela tetička a půl domku zdědil její jediný syn Josef, který měl v Lysé N/Labem klempířství a půlka neměla pro něj význam a tak ji prodal zase našim holkám - mně sestře. ....